

Лидия Димковска - „Резервен живот“

Тази година 6 януари се падна в неделя. Още рано сутринта на вратата се потропа, коледарите обикаляха от врата на врата и пееха „Ой, Коледо, мой Коледо“. Аз и Сребра никога не обикаляхме на Коледа, дори когато бяхме по-малки, защото не биваше да изненадваме хората, като ни отворят вратата да се сепнат от нашите сраснати глави, смутени от гледката да не знаят какво да кажат, да ни бутнат в ръцете някой орех и да заключат два пъти вратата след нас, прекръствайки се от ужас, а някои дори поплювайки в пазвата си да не ги сполети и тях такова нещо. Бяхме наясно, че координатите на нашия живот е най-добре да се ограничат до дома ни, училището, магазина и около блока, където живеем, но не и по-далече наоколо или край други сгради и квартали, а само там, където вече ни познаваха, въпреки че и там не ни възприемаха напълно такива, каквито бяхме. Затова на Коледа обикновено си стояхме мълчаливо в антрето, слушахме коледарите как пеят и тропат по вратите на съседите, а сърцата ни биеха като луди. Не отваряхме дори и на Роза, защото с нея винаги беше още някое дете. Когато родителите ни бяха вкъщи, майка ни отваряше и им даваше ябълка, а баща ни казваше:

– Хайде бе, защо им отваряш! – А ние, макар че сами не им отваряхме, искахме майка ни да им отвори и после да ни разкаже колко деца са били, големи или малки, момчета или момичета, и какво са имали в торбичките си.

Но този 6 януари, докато майка ни се реши да им отвори, те вече си тръгнаха. Аз и Сребра все още лежахме в нашето легло и както всяка неделна утрин, вече няколко месеца, слушахме някаква песен на Тина Търнър, която се чуваше от съседите. Винаги една и съща песен, всяка неделна утрин, вече с месеци. Вечерта беше Бъдни вечер, майка ни направи зелник с праз, погачата с паричката беше малка и мека. Аз и Сребра седяхме на нашия стол, майка ни и баща ни стояха прави – мама разчупи погачата, паричката се падна на Господ, след това ни даде орехи, кестени, ябълка, сушени сливи и смокини. Ритуалът, както всяка година, траеше 2–3 минути, татко промърмори „Добре, добре, хайде“, провря се покрай стената между кухнята и трапезарията, застана с единия крак там, с другия – тук, и със скръстени ръце седна на стола в трапезарията да си гледа телевизия. Аз и Сребра ядяхме постния зелник с праз, добавяйки сирене, въпреки че трябваше да постим, взимяхме си по малко от праза, за да остане и за родителите ни, когато приключихме с нашата вечеря, седнаха и те да ядат, а ние с лакти на облегалката на един от столовете зяпахме в телевизионния екран. Така набързо се раждаше Христос в нашия дом. Винаги си го представях като недоносено бебе, което трябва да лежи в кувьоз. Влязохме със Сребра в нашата стая, седнахме на пода, включихме жълтия нагревател зад гърба ни и тогава попитах Сребра как си представя Бог. Каза, че никак не си го представя и че Бог не съществува, а че сме произлезли от маймуните, и не сме ли точно ние двете доказателство, че човекът произхожда от маймуните. Сигурно е станала някоя маймунска грешка, та сме се родили със сраснати глави, защото нали казват, че Бог е съвършен, а как тогава не ни е създал нормални, а такива, наказани за цял живот. Не знаех какво да отговоря, Сребра беше убедена, че може наистина другите да са създадени от този мой Бог, но ние със сигурност – не, ние навярно произлизаме от семейството на маймуните. Исках час по-скоро да си легнем. Чувствах необходимост да се сгуша под юргана и да отдалеча тялото си колкото може повече от тялото на Сребра, поне колкото ни позволяваха

главите, и да бъда сама със своите мисли. Имах само една-единствена мисъл, която ми помагаше да заспивам в най-тежките нощи: да си мисля за „моята“ къща, за къщата, която един ден ще имам, в някой от хубавите скопски квартали, тогава, когато вече ще бъдем разделени със Сребра и всяка ще може да живее както си иска. Тази къща ще има два етажа, с разпределение на стаите и подредба на мебелите, която никога не се променяше в съзнанието ми, с години си я представях все по един и същи начин, с точно обзаведени стаи, маси, легла, картини по стените, чинии и всичко останало. В тази къща ще живея с моя мъж, той ще се казва Боби, това име много ми харесваше, той ще е лекар и ще има кабинет в задната част на къщата. Нашата спалня на горния етаж ще бъде между банята и детската стая. Аз по цели дни ще седя във фотьойла до голямата библиотека, ще чета книги и ще пиша романи. Тъй като ще имаме много пари, всеки месец ще посещавам едно бедно семейство в края на града и ще им нося всичко необходимо: храна, дрехи, лекарства, играчки за децата, всичко, което им трябва. В мислите си представях съвсем точно и техния дом, винаги един и същ, все едно, че съществува наистина в реалността, като че се познаваме от години. И какво ли още не си представях преди заспиване. Съсредоточавах се в тази моя къща и неусетно потъвах в блаженството на съня.

Но тази нощ тъкмо заспах, Сребра започна да ме бута с лакът в ребрата и да ме буди.

– На мама ѝ е лошо, чуваш ли, на мама ѝ е лошо – шепнеше тя.

Отворих очи в тъмнината и се заслушах в гласовете, които идваха от трапезарията.

– Хайде – чух гласа на баща ни, а мама рече с уморен глас:

– Вземи чантата ми.

Излязоха, не заключиха и тръгнаха. Къде? В коя болница? Защо? Лежахме със Сребра на гръб, мълчаливи преглъщахме слюнката, която пълнеше устата ни, лежахме, без да продумаме, без да помръднем, като вцепенени, докато след час или дори два мама и татко се върнаха. Легнаха си бързо, станаха както обикновено към пет и половина, отидоха на работа, а ние малко по-късно на училище. На връщане, по пътя от училище към къщи, си мислехме за едно и също: как да се възври водата в малката тенджерка с червен капак (купена с бонус пакетче „Вегета“ – един от малкото маркетингови успехи в социалистическа Югославия), как сухата концентрирана пилешка супа от пакетчето трябва да се изсипе в тенджерката, после да се прибави фиде, да се свари и след това да се сервира в малки, дълбоки метални купички, да се надроби сух бял хляб и всяка от нас да излее това огромно удоволствие в стомаха си, в който през деня попадаха само филията с маргарин и лютеница или сиренката за следобедна закуска. Да сърбаме тази супа за нас бе като човешка топлина, докато майка ни бледа, разсеяна или болна лежи на диванчето в кухнята и ни гледа мълчаливо, или отсъстващо везе гоблен, прокарвайки механично иглата през отворите на панамата, а баща ни прави нещо долу в гаража. Седяхме със Сребра на нашия стол и цялата наша тъга, стрес и угриженост плуваха в пилешката супа с надробен сух хляб и хомеопатично преобразена в моментно чувство на сигурност и радост милваше душата ни като топло одеяло, каквото няхаме през детството, защото ни завиваха с тежки юргани, тъкани ирами, боцкащи ямболии или изтънели одеялца с дъх на прах и износеност. Сухите супи от пликчета, наред с

варения боб, бяха от най-любимите ни ястия, но и най-втръснали през годините на основното ни образование. Докато сърбахме небрежно, скришом или открито поглеждахме под диванчето, на което лежеше майка ни, където, сбутвайки главите си, криехме малката книжка „Първа помощ“ и в моменти на нейните внезапни кризи, несвързани думи и движения, когато всъщност не знаехме какво ѝ става, с разтреперани ръце и свито сърце притеснено разлиствахме страниците на книжката и въпреки че и двете се стараехме да запомним как се прави изкуствено дишане и как се реанимира човек, нищо не влизаше в главите ни и никога не се научихме да оказваме първа помощ. Когато майка ни стана да отиде в тоалетната, аз и Сребра като по заповед се шмугнахме в килера и набързо една след друга отпихме от боровинковия сок върху хладилника. Сок от боровинки се купуваше само когато мама беше болна, съответно в деня, когато я виждахме със синия пенъоар на жълто-зелени цветя. Тогава със сигурност знаехме, че е болна, и нещо стягаше гърдите ни, а на мястото, където бяха сраснати главите ни, като че биеше стенен часовник. Пенъоарът обвиваше тялото ѝ почти до петите, закриляше го с памучната си мекота и подсказваше, че под него то е безсилно, ранимо и болно. В дните, когато мама носеше синия пенъоар, потъваше в някакъв свой свят. Имаше най-нещастното изражение на света и не се усмихваше. Какво беше това: депресия, невроза или някаква друга болест? Или просто огромна болка? Събуждане на спомени, когато през първата ѝ семейна година свекърът я биел с метлата, тя била бременна с нас, а след това и кърмачка на бебета със сраснати глави? Или това бяха всички тежки преживявания, всички човешки злини, които са се отразили на бедната машинописка?

Когато беше пред умирање, а това разбрахме по думите ѝ „Ще умра“, които едва прошепваше, татко палеше колата и я водеше на лекар. Нас ни затваряше в голямата стая, за да не гледаме, ако умре. А отвън се носеше песента „Джули“ и изпълваше въздуха едновременно с весело настроение и с тъга. Един ден, няколко години по-късно, когато се върнахме от училище, мама седеше на терасата, шиеше гоблена „Циганката“ и плачеше. В такива моменти аз и Сребра не знаехме какво да правим и какво да кажем, стояхме подпрени на балкона, обърнати към нея и мълчаливи. Разпуснатите ни коси се преплетоха, двете ни глави с една обща коса се отразяваха в прозореца на балконската врата. Изведнъж мама стана, остави всичко и излезе. От балкона я видяхме как бързайки, почти тичайки, свърна по улицата към магазина. Върна се с шоколад. Отвори го и го изяде сама, без да ни даде дори едно парченце. И този ден със Сребра ядохме постен боб, а тя шоколада си в пълно мълчание. И тогава болестта ѝ премина. Навярно заслуга за това имаха и баячките, и гледачките, при които ходеше. Една от тях ѝ беше „познала“, че в кухнята зад вратата имаме термометър от Охрид и че живакът в него ѝ причинява кризите, затова трябва да се махне. А тя да пие чай от бръшлян. Черна магия? Няколко сутрини пред вратата намирахме изгорени черни кърпи, почти овъглени до сажди. Кой ли ги оставяше и защо? Не засягаше ли и нас тази злокобна магия? Сребра тогава ми каза:

– Който произлиза от маймуна, не го хващат магии, а който произлиза от Господ – го хващат.

Умрях от страх.

Но тогава, през този януари на 1985-а, исках само да свършат оставащите няколко дни до зимната ваканция и да отидем на село, заедно с братовчедка ни Верчето, сами с автобуса на фирма „Пролетар“ и да попаднем направо в прегръдката на баба ни.

Печката буботеше в единствената топла стая на къщата, докато аз и Сребра седяхме в скута на баба ни. Верчето вече си бе намерила занимание – извади от джоба си едно оловно топче и с машата го мушкаше в кюмбето, за да види дали ще се разтопи.

– Утре ще отидем в града, за да видим момичето, което вуйчо ви иска да вземе за жена. Но не казвайте на майка ви, че пак ще ми се кара защо съм взела и вас да се срамим пред сватовете.

– Няма да ѝ кажем – рече Сребра, а на мен огромна буца ми заседна в гърлото.